

Тлумачення мовчазної згоди сторін у міжнародному комерційному арбітражу

Юлія Кабрера ¹

Опубліковано	Секція	УДК
29.11.2024	Право	349.6:341.243

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14714691>

Анотація. У статті досліджуються правові підходи для встановлення неявного вибору матеріального права у міжнародному арбітражі. Автор аналізує теоретичні основи та практичні аспекти мовчазної згоди, що проявляється через умови договору, обставини справи, попередні взаємини сторін або інші правові показники. Особливу увагу приділено огляду міжнародних нормативно-правових актів, таких як Гаазька конвенція 1955 року, Римська конвенція 1980 року та Регламент Рим I, а також Гаазькі принципи 2015 року. Проаналізовано судову та арбітражну практику, включаючи прецедентні судові рішення, що демонструють підходи для встановлення неявного вибору права, наприклад, у справах *Iran v. Westinghouse* та *Gan Insurance Co v. Tai Ping Insurance Co*. Автор детально розглядає як позитивні, так і критичні аспекти існуючих підходів. У статті також підкреслюється недосконалість механізму тлумачення мовчазної згоди в українській арбітражній практиці та окреслюються можливі напрямки вдосконалення. Автор наголошує, що мовчазний вибір права, хоч і є важливим інструментом, має бути підпорядкований чіткому та прозорому процесу, щоб уникнути суб'єктивізму в арбітражних рішеннях.

Ключові слова: арбітражні спори, комерційний арбітраж, процесуальне право, матеріальне право до суті спору, міжнародний арбітраж, вибір права, методи обрання застосовуваного права, регламент Рим I, Гаазькі принципи, арбітражна практика, юридичне тлумачення, неявна згода

The Interpretation of Implicit Choice of Law by Arbitrators

Annotation: The article examines legal approaches to determining the implied choice of substantive law in international arbitration. The author analyzes the theoretical foundations and practical aspects of implied consent, which manifests through the terms of the contract, the circumstances of the case, prior interactions between the parties, or other legal indicators. Special attention is given to an overview of international legal instruments, such as the Hague Convention of 1955, the Rome Convention of 1980, and the Rome I Regulation, as well as the Hague Principles of 2015. The article analyzes judicial and arbitral practices, including landmark court decisions, that demonstrate approaches for determining the implied choice of law, such as in the cases of *Iran v. Westinghouse* and *Gan Insurance Co v. Tai Ping Insurance Co*. The author provides a detailed examination of both the positive and critical aspects of existing approaches. The article also emphasizes the inadequacy of the mechanism for interpreting

---

¹ аспірантка Інституту права, економіки та міжнародних відносин Міжнародного гуманітарного університету, ORCID: 0000-0002-7357-1491

implied consent in Ukrainian arbitration practice and outlines possible directions for improvement. The author stresses that, although the implied choice of law is an important tool, it should be subordinated to a clear and transparent process to avoid subjectivity in arbitral decisions.

Key words: *Arbitration disputes, commercial arbitration, procedural Law, substantive Law to the substance of the dispute, International arbitration, choice of Law, methods of choosing the applicable law, Rome I Regulation, Hague Principles, arbitration practice, legal interpretation, Implied Consent.*

Вступ

Принцип автономії волі сторін є наріжним каменем міжнародного комерційного арбітражу, надаючи сторонам можливість обирати матеріальне право, що регулює їхні договірні відносини. Проте нерідко виникають ситуації, коли сторони не зазначають прямо застосовуване право. У таких випадках арбітри стикаються зі складним завданням визначення регулюючого права, спираючись на мовчазні домовленості або інтерпретуючи контекстуальні показники. Там, де сторони зробили свій вибір на користь того чи іншого матеріального права, арбітри будуть використовувати саме обране ними право. Якщо сторони не вказали регулююче право свого договору, арбітри можуть використовувати суб'єктивний підхід, за допомогою якого можна проаналізувати чи зробити неявний вибір права до суті спору.

Дослідження питання міжнародного комерційного арбітражу в українській науці здійснювали такі вчені як О. О. Мережко, М. М. Мальський, В. І. Кисіль, А. С. Довгерт, Б. С. Лобовик та ін. Проте питання тлумачення мовчазної згоди сторін арбітрами потребує приділення уваги.

Результати

Повноваження та обов'язок арбітражного суду тлумачити чіткі договірні умови, узгоджені між сторонами, включає повноваження враховувати умови, що не були прямо зазначені, але які викристалізувалися як так звані неявні домовленості в договорі. Такі неявні умови можуть мати як «позитивну природу» (коли певний факт відбудеться), так і «негативну природу» (коли певний факт не відбудеться). Не вказана, але очевидна відмова однієї сторони від обрання національного законодавства іншої сторони як матеріального права до суті спору є, на думку більшості арбітрів, неявною умовою договору. Так, у справі № 7375/СК *Iran v. Westinghouse* 1996 року сторони зауважили, що взагалі не підписали б договір, якби він регулювався національним законодавством однієї зі сторін. З цих причин арбітражний трибунал інтерпретував відсутність вказівок сторін щодо обраного матеріального права як «мовчазний негативний вибір сторін» (*implied negative choice*) у тому значенні, що жоден із національних законів сторін не повинен нав'язуватися жодній стороні [1].

Варто відмітити, що всі існуючі арбітражні статuti поважають автономію волі сторін обирати матеріальне право до суті спору. Проте в жодному нормативно-правовому акті не зазначено вимог до форми вибору права сторонами; навпаки, більшість з них визнають як явно виражений вибір права сторонами, так і мовчазний вибір, той, який сторони не вказали чітко, але однозначно мали на увазі.

Першим нормативним документом, який містить норму щодо неявного вибору права стала Конвенція про право, застосовне до міжнародної купівлі-продажу товарів 1955 року, зокрема ст. 2 передбачає «1) торгівля регулюється внутрішнім законодавством країни, що визначена договірними сторонами; 2) такий вибір повинен бути прямо виражений або недвозначно впливати з положень договору» [2].

О. Ландо пояснює суворість такого підходу тим, що для спеціальної комісії 1931 року ймовірний намір сторін – спроби судів приховати свою преференцію до *lex forism*.

Щоб уникнути цього, спеціальна комісія обмежила дію вибору права сторонами лише явно вираженими показниками такого вибору або такими, що неоднозначно впливають з умов договору. Ймовірний намір (*presumed intention*) було виключено. Для цілей п. 2 ст. 2 Конвенції 1955 року положення про передачу договору «під юрисдикцію певної країни було лише елементом, що підтверджує існування недвозначного вибору права». Були необхідні інші елементи, такі як використання правових термінів або посилання на положення законодавства країни, де має відбутися судовий процес чи арбітраж. Обставини, не властиві умовам договору, не повинні були братися до уваги. Такий підхід було розкритиковано. Адже автори Конвенції 1955 висунули занадто високі вимоги до неявного вибору права і не врахували той факт, що сторони, обираючи арбітраж (форум) для їх суперечки, часто прагнуть застосувати цей конкретний закон [3]. Автори Римської конвенції 1980 усвідомили недоліки та передбачили в п. 1 ст. 3 Римської конвенції 1980 [4], що договір регулюється законом, що обраний сторонами. Вибір повинен бути чітко виражений або продемонстрований з обґрунтованою впевненістю умовами договору або обставинами справи. З одного боку, автори не відкрили шляз для ймовірного наміру, а з іншого боку вони дозволили самим судам вирішувати, чи враховано всі обставини сторін, що зробили неявний вибір права [5, р. 165-166].

Потрібно звернути увагу, що, незважаючи на слово «або» у п. 1 ст. 3 Римської конвенції 1980, суд повинен враховувати як умови договору, так і обставини справи, щоб прийняти рішення про неявний вибір права сторін. А це має означати, що за необхідності суд буде розглядати переговори, що відбулися між сторонами договору [6].

Наступним правовим документом є Регламент (ЄС) № 593\2008 (Рим I), який містить подібне положення в п. 1 ст. 3, що договір регулюється законом, обраним сторонами. Вибір повинен бути зроблений явно виражено або бути чітко продемонстровано умовами договору чи обставинами справи [7]. Римська конвенція 1980 року вказувала, щоб неявний вибір закону демонструвався з «обґрунтованою впевненістю» з умовами договору чи обставин справи, а Регламент Рим I вимагає від суду зробити висновок про неявний вибір права, коли він «чітко продемонстрований» умовами договору або обставинами справи (включаючи, звичайно, поведінку сторін та попередні переговори щодо договору). На думку Ф. Рагно, заміна слів «обґрунтована впевненість» (*reasonable certainty*) на «чітко продемонстрований» (*clearly demonstrated*) ввела більш суворий текст, який, здається, має на меті, з одного боку, усунути двозначність, пов'язану з виразом «обґрунтована – *reasonable*», а з іншого боку – стримувати суди від надто легкого уникнення застосування іноземного закону на підставі «припускного» призначення закону форуму [8, р. 265-266]. Нам важко погодитися з такою думкою, адже, по-перше, у справі *Lawlor v. Sandwik Mining & Construction Mobile* [9] англійський апеляційний суд вказав, що зміна формулювання у Регламенті Рим I порівняно з Римською конвенцією 1980 року не вказує на зміну в вимогах для визначення неявного вибору закону сторонами; по-друге, вибір певного місця проведення арбітражу – лише один з факторів, який лише в сукупності з іншими показниками (умови договору та всі обставини справи) можуть вказувати на неявний вибір права сторонами [4]. І тому, на нашу думку, вимоги до знаходження неявного вибору права сторонами, що були у Римській конвенції 1980, залишилися незмінними і з появою Риму I.

Така тенденція аналізу продовжилася й в наступних міжнародно-правових актах (ст. 7 Конвенції, що застосовується до договорів міжнародної купівлі-продажу 1986 року [10], п. 1 ст. 7 Міжамериканської конвенції про право, застосовуване до міжнародних договорів 1994 року [11]).

Існує певна штучність, пов'язана з обранням матеріального права для сторін, приписуючи їм певне законодавство як їхню мовчазну згоду, де, як це часто трапляється

на практиці. Тому такі формулювання у статтях зазначених вище мають на увазі, що для того, щоб мовчазний вибір закону був дійсним, він повинен постати як фактичний вибір, зроблений сторонами, навіть якщо він не виражений.

Останнє пояснення щодо детермінації мовчазного вибору арбітрами внесли за допомогою ст. 4 Гаазьких принципів 2015 р. та наукового коментаря до них. Отже, слід враховувати як умови договору, так і обставини справи, хоча або лише положення договору, або окремо обставини справи також можуть вказати на мовчазний вибір права. Широко прийнятий приклад мовчазного вибору сторін, який чітко впливає з положень договору, виникає в контексті використання типової форми. Інакше кажучи, щоб кваліфікувати ефективний вибір закону відповідно до ст. 4 Гаазьких принципів, вибір сторін повинен бути дійсним, хоча прямо і не зазначеним у договорі. Обидві сторони повинні мати реальний намір застосовувати певний закон.

Принцип, згідно з яким сторони можуть обирати застосовуване право, не має на меті запровадити можливість неявного вибору закону. А тому неявний вибір сторін – це вузька підкатегорія очевидного (явного) вибору. Проблема в тому, що межа між неявним вибором права та гіпотетичним є розпливчатою. Отже, це означає, що якщо неявний вибір права сторін – це вид автономії волі, то для того, щоб зробити висновок, що такий неявний вибір існує, потрібно, щоб він відповідав критеріям, які відображають справжню волю сторін.

Офіційний коментар Римської конвенції 1980 року (звіт М. Джуліана та П. Лагарда) містить певний (хоча і не неповний) перелік прикладів обставин, що можуть бути враховані при детермінації мовчазного вибору. Це може бути договір у стандартній формі, що регулюється певною системою права, такий як, наприклад, Типовий Поліс Ллойда морського страхування (Lloyd's policy of marine insurance). В інших випадках, попередній спосіб взаємодії сторін за договорами, що містили чіткий вибір матеріального права, може залишити суд без сумніву в тому, що відповідний договір регулюється законодавством, обраним раніше, коли пункт про вибір права пропущений через обставини, що не свідчать про навмисну зміну політики (попереднього способу взаємодії) сторін. У деяких випадках вибір конкретного форуму може беззаперечно показати, що сторони мали бажання, щоб їхній договір регулювався законом цього форуму. Проте на це завжди повинні поширюватися інші умови договору та всі обставини справи. Інші питання, що можуть підштовхнути суд до висновку про реальний вибір матеріального права, це посилання в договорі на конкретні статті, наприклад, французького цивільного кодексу можуть залишити арбітражний трибунал без сумніву, що сторони свідомо обрали французьке законодавство, хоча ними не був чітко вказаний вибір права. Подібним чином, інші показники можуть допомогти арбітрам у знаходженні мовчазної згоди сторін, наприклад, чіткий вибір закону між тими ж сторонами в подібних договорах [4]. Звичайно, навряд чи цей перелік можна назвати вичерпним, адже арбітр тлумачить кожен випадок індивідуально, враховуючи всі її обставини, проте цей список містить найбільш типові ситуації, які можна зустріти:

договір у стандартній формі, що регулюється певною системою права, такий як, наприклад, Типовий Поліс Ллойда морського страхування;

попередній спосіб взаємодії сторін за договорами, що містили чіткий вибір матеріального права між тими ж самими сторонами;

вибір конкретного форуму лише разом з іншими умовами договору та обставинами справи;

договір містить норми законів певної правової системи.

Це означає, що звіт М. Джуліана та П. Лагарда пропонує не якесь суто механічне рішення, наприклад, якщо сторони уклали десять договорів і в дев'яти з них вказали право Німеччини, то десятий договір автоматично буде регулюватися німецьким

законом. Зовсім ні. Він (звіт) перераховує факти, лише покажчики, які, якщо вони наявні, можуть бути використані для інтерпретації реального наміру сторін.

Отже, здавалося б, з одного боку, якщо договір укладений у стандартній формі, що регулюється певною системою права, то можна зробити висновок про неявний вибір права сторонами і, само собою зрозуміло, що сторони повинні добре знати стандартну форму, яку вони обрали для своїх договорів. Однак ця причина не працює для споживчих договорів. Споживачі зазвичай не мають достатніх знань щодо того, яка стандартна форма була використана для їх договорів. Електронні споживчі договори, як правило, є стандартизованими договорами, що складаються компанією в односторонньому порядку і можуть включати термінологію або правові доктрини, властиві одній правовій системі. Маючи позицію «взьми або залиш», споживач зазвичай легко натискає та приймає умови договору, навмисно не обираючи будь-якого чинного законодавства.

Потрібно також звернути увагу, що така форма договору, за якою його можна ідентифікувати завідомо написаною за певним законом, суттєво відрізняється від випадку договору, натхненного за допомогою узагальненого способу укладання угод, що призводить до поєднання безлічі джерел, таких як міжнародні стандарти, міжнародні комерційні публікації, досвід попередніх операцій у різних країнах тощо. Практика загальних комерційних договорів, таких як агентство, дистрибуція, продаж, комерційне співробітництво, підпадає під останній опис. Це означає, по-перше, що модель, на якій ґрунтується договір, може бути важко або неможливо визначити. По-друге, навіть правову систему (системи), за якою була розроблена модель, неможливо очевидно ідентифікувати.

Стиль складання договору, юридична техніка та мова договору як такі не є достатньою підставою для мовчазного вибору закону (повного чи часткового) або як обставина, що демонструє тісний зв'язок. Тому в даній лінії поведінки не можна знайти чітко вираженого чи неявного наміру сторін щодо застосовуваного права. Це той випадок, коли законодавство до суті спору слід визначати методом найтіснішого зв'язку певної системи права з договором сторін.

Звіт Джуліана-Лагарда приймає думку про те, що вибір може бути неявно передбачений у договорі з чітко вираженого вибору права у пов'язаних угодах між тими самими сторонами [4] (справа *FR Lurssen Werft GmbH Co & Co KG v Warren E Halle* 2009 року). Форум чи місце подання позову є обставиною, яку іноді називають тенденцією до демонстрації намірів сторін [12] (справа *Tzortis v Monark Line A\B* 1968 року). Англійські суди визнали, що угода про подання до арбітражу в певній країні є свідченням наміру застосовувати законодавство цієї країни. В більшості випадків це призвело до застосування англійського права [13]. Хоча така тенденція згодом змінилася.

Стаття 12 Регламенту Рим I передбачає, що договір між сторонами про надання одному або декільком судам чи трибуналам держави-члена виключної юрисдикції для вирішення спорів за договором повинна бути одним з факторів, які слід враховувати при визначенні того, чи був явно продемонстрований вибір закону [7].

На відміну від Регламенту Рим I, у ст. 4 Гаазьких принципів міститься пряме твердження, що договір між сторонами про надання юрисдикції суду чи арбітражному трибуналу для вирішення спорів за договором сама собою не рівнозначна вибору закону. А також, що сторони, наприклад, могли обрати певний форум через його нейтралітет або досвід. Той факт, що обраний суд відповідно до чинних норм міжнародного приватного права може застосовувати іноземне право, також демонструє різницю між вибором права та вибором суду. Тим не менш, угода про вибір суду між сторонами щодо передачі суду юрисдикції може бути одним із факторів, які слід брати до уваги при визначенні того, чи мають намір сторони регулювати договір відповідно до законодавства цього суду. Подібним чином п. 2 ст. 7 Міжамериканської конвенції 1994 року зазначає, що вибір певного форуму сторонами не обов'язково тягне за собою вибір відповідного

законодавства [11]. Та й у самому звіті Джуліана-Лагарда місце проведення арбітражного засідання може бути показником неявної волі сторін лише у сукупності з іншими умовами договору та обставинами справи. По-перше, не можна так легко припустити, що сторони обирають місце проведення арбітражу заради його закону або вважати, що його арбітри мають компетенцію застосовувати тільки закон форуму. Ще важливіше, якщо місце арбітражу, можливо, не було обране сторонами. Коли сторони вирішили проводити арбітраж за допомогою міжнародної організації, такої, наприклад, як міжнародна торгова палата, то місце арбітражу може бути випадковим і, звичайно, не є предметом роздумів сторін.

Щодо ситуації, коли договір містить норми законів певної правової системи, то як зазначається в звіті Джуліана-Лагарда, посилання в договорі на конкретні статті, наприклад, французького цивільного кодексу, можуть залишити арбітражний трибунал без сумніву в тому, що сторони навмисно обрали французьке право, хоча ними не було чітко вказано вибір законодавства до суті спору.

У загальному праві існувала чітка різниця між вибором права та включенням положень іноземної правової системи як договірних умов. Відмінність важлива, якщо іноземне законодавство змінюється між часом укладання договору та часом виконання. Якщо було зроблено вибір закону, то наступні зміни можуть діяти на користь конкретної сторони. Проте, якщо положення були лише включені, вони залишаються договірними умовами, навіть якщо вони скасовані в рамках цієї конкретної правової системи. Незважаючи на відсутність винесеного рішення з цього питання, звіт Джуліано-Лагарда, схоже, вказує на те, що прийняття окремих статей (наприклад, французького цивільного кодексу) може призвести до неявного вибору закону.

Сторони можуть вирішити включити до свого договору деякі положення іноземного законодавства. Таким чином, положення про те, що відповідальність агента перед своїм принципалом повинна визначатися відповідно до певних статей Цивільного кодексу Франції, включає застосовні на той час французькі статті як умови договору. Можна навести інший, більш відповідний приклад, в якому сторони можуть передбачити у своїх договорах на морські перевезення вантажів, що договір включає деякі або всі правила конкретного Закону про морські перевезення вантажів. Хоча таке рішення є доступним, але виникають певні труднощі. Воно не є і не може використовуватися як заміна ідентифікації застосовуваного законодавства до договору. Однак воно може бути використане для виправлення деяких зобов'язань між сторонами, таким чином, щоб ізолювати ці зобов'язання від подальших змін у законодавстві системи, яке визначене матеріальним правом договору. Оскільки, загалом, матеріальне право договору – це той закон, який є чинним час від часу, мало враховується вплив змін у регулюючому договорі законодавстві з плином часу [12, р. 472-473]. Вибір закону варто відрізнити від включення норм права до договору. Якщо положення закону були включені до договору, з цього не випливає, що договір загалом регулюється цим законом, адже багато що залежить від обставин справи.

Висновки

Якщо сторони не зазначили матеріальне право до суті спору, арбітри можуть спробувати відшукати мовчазний вибір права. Такий вибір, який сторони не вказали, але мали на увазі. Арбітри аналізують наявність певних показників такого неявного вибору сторін. Найпоширеніші серед них – це вибір конкретного форуму, наявність правових норм певної правової системи, попередній спосіб взаємодії сторін за договорами, що містили чіткий вибір матеріального права, стандартна форма певної правової системи. Навіть наявність одного такого показника може вказувати на мовчазний вибір права сторонами, проте, як свідчить практика, цього недостатньо для того, щоб виявити реальний, а не гіпотетичний намір сторін. Механізм інтерпретації мовчазної згоди

сторін покликаний прийти на допомогу як сторонам, так і арбітрам, у разі коли сторони не вказали матеріальне право або вказали не точно, та ним не варто нехтувати. Проте, це лише допоміжний засіб, що не може конкурувати з прямим підходом для обрання принципів УНІДРУА чи бути його альтернативою.

Список використаних джерел

Iran v. Westinhouse. *Jus Mundi*. URL: <https://jusmundi.com/en/document/decision/en-the-ministry-of-defence-and-support-for-armed-forces-of-the-islamic-republic-of-iran-v-westinghouse-electric-corporation-award-on-preliminary-issues-wednesday-5th-june-1996>.

(дата звернення: 19.10.2024)

Convention on the law applicable to international sale of goods. *Hague Conference on Private International Law*. The Hague, 1955. URL: <https://www.jus.uio.no/lm/hcpil.applicable.law.sog.convention.1955/doc.html>. (дата звернення: 17.09.2024).

Lando O. The 1955 and 1985 Hague Conventions on the law applicable to the international sale of goods. *Rebels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht / The Rebel Journal of Comparative and International Private Law*. 1993. Vol. 57. P. 155-174. URL: https://www.jstor.org/stable/27877575?read-now=1&refreqid=excelsior%3AAddac4566325d6397f6ab11a7daf9e4ae&seq=12#page_scan_t ab_contents. (дата звернення: 18.09.2024)

Convention on the law applicable to contractual obligations : Report by M. Giuliano, P. Lagarde. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31980Y1031%2801%29>. (дата звернення: 18.10.2024)

Land Rover Exports Limited v Samcrete Egypt Engineers and Contractors S A E: CA 21 Dec 2001. URL: <https://www.casemine.com/judgement/uk/5a8ff7a960d03e7f57eb0f7e>. (дата звернення: 12.09.2024)

Dornoch Ltd. & Ors v The Mauritius Union Assurance Company Ltd. & Anor (2005) EWHC 1887 (Comm) (19 August 2005). URL: <https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Comm/2005/1887.html#note49>. (дата звернення: 22.09.2024).

Regulation (EC) No 593/2008 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I). *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32008R0593>. (дата звернення: 16.08.2024)

Ragno F. The CISG and the choice of law: two worlds apart? *Journal of Law & Commerce*. 2019-2020. Vol. 38. P. 245-272. URL: <https://jlc.law.pitt.edu/ojs/index.php/jlc/article/view/188/163>. (дата звернення: 12.09.2024)

Lawlor v. Sandwik Mining & Construction Mobile. URL: <https://www.casemine.com/judgement/uk/5a8ff6fa60d03e7f57ea5297>. (дата звернення: 12.09.2024)

Convention of 22 December 1986 on the Law Applicable to Contracts for the International Sale of Goods. URL: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=61>. (дата звернення: 12.09.2024).

Inter-American convention on the law applicable to international contracts : signed at Mexico, D.F., Mexico, on March 17, 1994, at the Fifth Inter-American Specialized Conference on Private International Law (CIDIP-V). URL: <https://www.oas.org/juridico/english/treaties/b-56.html>. (дата звернення: 15.06.2024)

Hamlyn & Co. v. Talisker Distillery: A Study in the Conflict of Laws. URL: https://archive.org/stream/jstor-1321255/1321255_djvu.txt. (дата звернення: 28.08.2024)

Lando O. The Law Applicable to the Merits of the Dispute, in: Sarcevic (ed.), *Essays on International Commercial Arbitration*, Boston, London 1991, at 129 et seq. URL:

https://www.trans-lex.org/114900/_/lando-ole-the-law-applicable-to-the-merits-of-the-dispute-in:-sarcevic-essays-on-international-commercial-arbitration-boston-london-1991-at-129-et-seq/. (дата звернення: 11.11.2024)